

MORMÂNTUL EROULUI NECUNOSCUT

Maria Anca STOENESCU

După prima conflagrație mondială, România s-a înscris printre cele dintâi state, care – urmând exemplul Franței –, au decis să înalțe monumente dedicate memoriei celor care au făcut suprema jertfă pe câmpul de luptă.

Astfel, la 17 mai 1923, la cinci ani de la Marea Unire a tuturor românilor s-a dezvelit „Mormântul Eroului Necunoscut” în Parcul Carol ¹.

În „Programul Ceremoniei înmormântării ostașului necunoscut” ², se putea citi: „Pentru preamărirea vitejiei neamului nostru, dovedită încă o dată cu ocaziunea marelui război de întregirea neamului s-a hotărât în al IX-lea an de glorioasă domnie a maiestăților lor Regele Ferdinand I și Regina Maria și în al VII-lea an de la începutul războiului pentru întregirea neamului, dezgroparea rămășițelor pământești ale «Ostașului Necunoscut» și înmormântarea lor de veci în Capitala țării, la București, în ziua de 17 mai 1923 – Ziua Înălțării Domnului – într-un mausoleu din Parcul Carol I în fața Muzeului Militar” ³.

Problema îngrijirii mormintelor se statuase prin Tratatul de la Versailles, stabilindu-se responsabilitatea fiecărei țări de a respecta lăcașul de veci al celor căzuți la datorie.

„Vrednic de remarcat – se spunea în „*Memoriul adresat guvernului român de Societatea Mormintelor Eroilor*”, al cărei președinte era Mitropolitul Primat, dr. Miron Cristea – este că România prin sprijinul puternic dat de Ministerul de Război – este singurul stat care a înțeles să acorde cele mai mari înlesniri, asimilând pe eroii străini cu cei naționali” ⁴.

De altfel, în urma intensei activități desfășurate, societatea a primit mulțumiri din partea Franței, Angliei, Italiei, Belgiei ș.a.

În anul 1919, o comisie constituită de Ministerul de Război a elaborat un proiect de instrucțiuni prin care s-au fixat „Normele pentru organizarea cimitirelor” ⁵, iar prin Decretul-Lege nr. 1046 din același an, sub înaltul patronaj al reginei Maria s-a înființat „Societatea Mormintelor Eroilor” ⁶.

¹ În 1905, la sugestia lui Take Ionescu, s-a hotărât transformarea terenului – cunoscut sub numele de „Câmpia Filaretului” și după Revoluția de la 1848, „Câmpia Libertății” și care aparținea municipalității – într-un parc național în care să se inaugureze în anul următor Expoziția jubiliară dedicată împlinirii a patru decenii de domnie a Regelui Carol I, a 25 de ani de când România s-a proclamat Regat și a 1800 de ani de la cucerirea Daciei de către Traian. Lucrările au fost încredințate arhitectului peisagist francez Louis Redont.

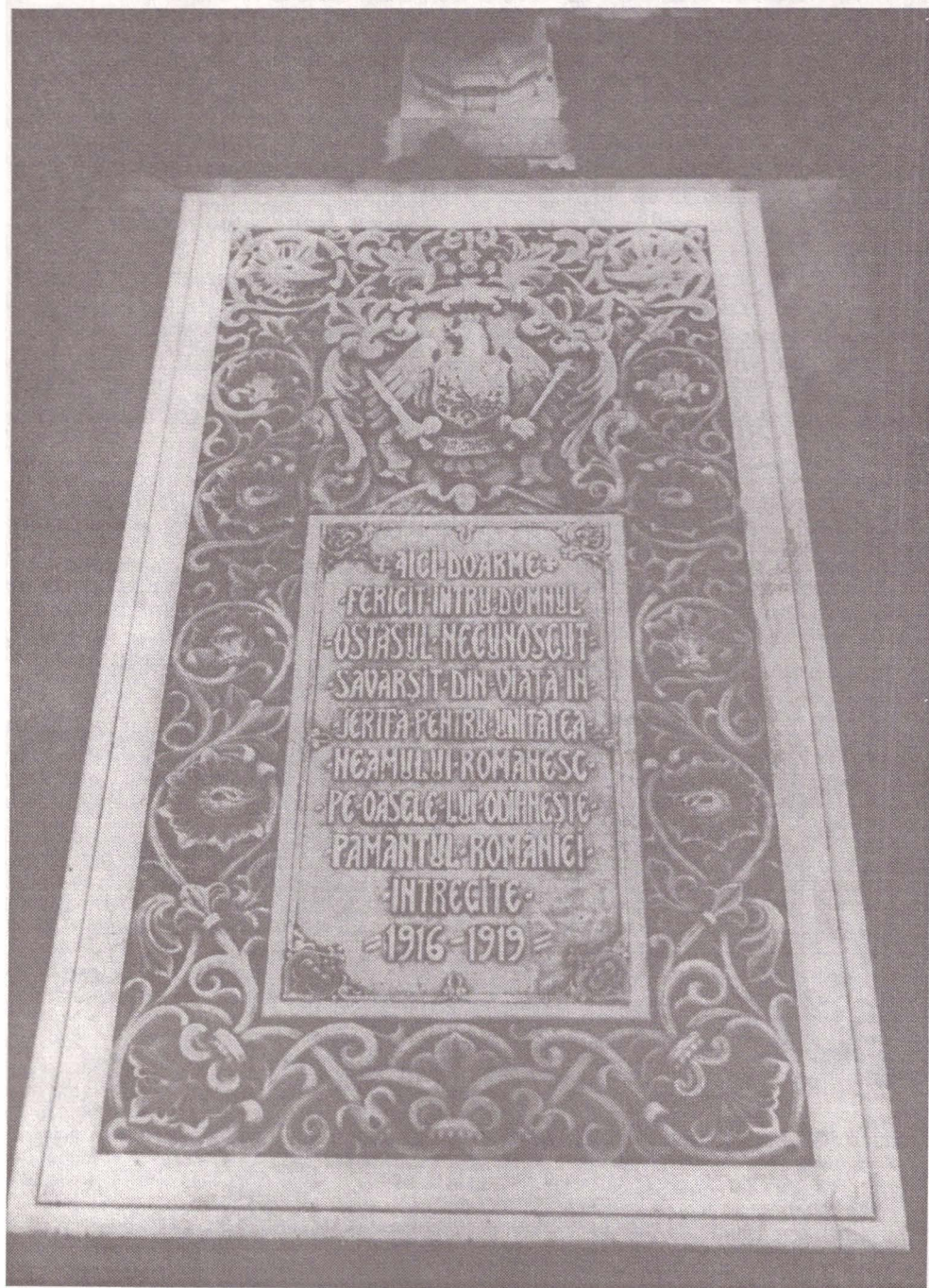
² Programul Ceremoniei înmormântării „Ostașului Necunoscut”, 14–17 mai 1923, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1923.

³ Inițial această clădire a fost Palatul Artelor al Ministerului de Domenii, conceput în stil neo-românesc și construit în 1906 (după planurile arhitecților Ștefan Burcuș și Victor Ștephănescu) tot pentru Expoziția Jubiliară, aici fiind expusă întreaga colecție de obiecte militare. În 1919 Ministerul de Domenii a cedat edificiul Ministerului de Război devenind sediul Muzeului Militar. La 15 iunie 1938, clădirea este puternic devastată din cauza unui incendiu provocat de un scurt-circuit la instalația electrică, iar avariile survenite în urma seismului din 1940 au dus la demolarea sa.

⁴ Arhivele Statului, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, Dosar nr. 12/1923.

⁵ Monitorul Oficial, nr. 99/1919.

⁶ Monitorul Oficial, nr. 123/1919.

Piatra tombală ce acoperă lăcașul de veci al Eroului Necunoscut

Dezvelirea „Mormântului Eroului Necunoscut” – altar de recunoștință al vitejilor neamului –, s-a înfăptuit prin îngrijirea acestei societăți. În cel dintâi număr al revistei „Cultul eroilor noștri”, suverana tuturor românilor nota: „trebuie să înălțăm monumente în amintirea lor și să zidim biserici în care se vor citi rugile pentru odihna sufletului lor. Mulți au murit fără să știe care va fi sfârșitul, dacă am biruit sau am fost învinși. Corpurile lor tinere zac în pământ și niciodată nu le vom mai putea spune, că vitejiei lor datorăm biruința și că țara noastră este liberă și mare!... De aceea trebuie să povestim faptele lor, să săpăm numele lor sfinte în piatră veșnică”⁷.

După dezgroparea – cu toate onorurile militare și datinile creștinești –, și ridicarea rămășițelor pământești a câte unuia dintre ostașii anonimi căzuți pe câmpurile însângerate de la Mărășești, Mărăști, Oituz, Tg.-Ocna, Jiu, Prahova, București, Dobrogea, Ardeal și Basarabia, osemintele au fost așezate în 10 sicrie de stejar câptușite cu tablă de zinc și depuse în biserica „Adormirea Maicii Domnului” de la Mărășești în ziua de 13 mai.

Pentru alegerea sicriului a fost desemnat la 14 mai de către ministrul de război, generalul George Mărdărescu, elevul Amilcar C. Săndulescu de la Liceul Militar „Dimitrie A. Sturdza” din Craiova, premiant și orfan de război. El a îngenunchiat în fața celui de-al patrulea sicriu și cu vocea tremurândă a rostit cuvintele intrate în legendă: „Acesta este tatăl meu!”.

Astfel, eroul necunoscut, întruparea tuturor sufletelor într-o singură idee, simbolul jertfelor închinat pământului străbun, reînviază cultul morților.

O zi mai târziu, trenul special, împodobit cu stema țării și drapelul național, cu ghirlande de stejar și brad, a părăsit Mărășeștii îndreptându-se spre București. Pe întregul itinerar, peroanele gărilor erau înțesate de lume, se oficiau servicii religioase, se țineau cuvântări patriotice, asistența fiind impresionată până la lacrimi.

Între stații – consemna ziarul «Universul» – lumea ce era la munca câmpului aștepta trecerea trenului și era înduioșată să vezi cum țărani se descopereau, femeile îngenunchiau, ca un suprem și ultim salut adus aceluia care s-a jertfit pentru țară. Fie ca acest erou să servească ca un imbold al datoriei, tinerilor de azi”⁸.

Încă de la Chitila-triaj, mulțimea ieșise în întâmpinarea trenului funerar, care la orele 18,00 ajuns în Gara de Nord, al cărei peron împodobit ca pentru cinstirea marelui dispărut, devenise neîncăpător. Erau prezente numeroase oficialități civile și militare: Ion I. C. Brătianu, Iuliu Maniu, general Arthur Văitoianu, I. G. Duca, dr. C. I. Angelescu, general George Mărdărescu, general Traian Moșoiu, general Al. Averescu, Ion Inculeț, general C. Coandă, Al. Vaida-Voievod și mulți alții. Regele Ferdinand, îmbrăcat în uniformă de general a Regimentului de escortă regală și cu buzduganul în mână, a trecut în revistă compania de onoare.

În fața salonului regal special amenajat, locomotiva a oprit astfel, încât platforma pe care se afla sicriul din lemn aurit și învelit în tricolor de mătase să fie chiar în fața suveranului. Patru ofițeri „Cavaleri ai Ordinului Mihai Viteazul” l-au depus pe un catafalc drapat cu steagul și însemnele României.

După oficierea serviciului religios și onoruri ostășești, sicriul a fost așezat pe un afet de tun, tras de opt cai. Carul mortuar a fost urmat de Principele Carol, elevul Amilcar Săndulescu, membrii Caselor civile și militare ale Regelui și moștenitorului tronului, miniștrii, demnitarii ai statului, reprezentanți ai clerului, un numeros public.

⁷ „Cultul eroilor noștri”, anul I, februarie 1920.

⁸ „Universul”, an XLI, nr. 126/17 mai 1923.

Începând cu orele 17,00, cortegiul a parcurs următorul traseu: Calea Griviței, Calea Victoriei, Bdul Elisabeta, Schitul Măgureanu, Bdul Principele Mircea, Str. Arhivelor, Biserica Mihai Vodă.

Străzile și casele erau pavazate prin grija municipalității, a primarului Capitalei, dr. Ion Costinescu. Peste tot se vedeau drapele, însemnele regale, mărcile județelor, splendide covoare naționale și îmbeșugate ghirlande de flori. Clopotele bisericilor au răsunat pe tot parcursul drumului.

Miile de bucureșteni, îmbrăcați în haine de sărbătoare erau masați pe trotore.

O mare de capete se zărea în piețele Palatului Regal, Teatrului Național și Cercului Militar, unde, la trecerea afetului mortuar, studenții după ce l-au acoperit cu flori au declarat: „*generația care crește aduce astfel un emoționant omagiu celor mai valoroși din generația care-i lasă o Românie Mare, un neam întregi*“. Au fost prezenți și elevii de la liceele „Gh. Lazăr“, „Mihai Viteazul“, „Matei Basarab“, „Dimitrie Cantemir“. Omagiul aviației, o escadrilă formată din 4 avioane, a survolat cortegiul marelui dispărut până la biserica „Mihai Vodă“. Decorul din pridvorul Sfântului lăcaș a fost realizat de un pluton din Regimentul de Căi Ferate, după schițele pictorului Arthur Verona. Pe lângă stindarde și cununi cu însemnele țării, dinastiei regale și județelor s-au montat vase în stil antic din care emana printre ghirlandele de flori, parfumul purificator de smirnă și tămâie.

Asistat de înaltul cler, patriarhul Miron Cristea a oficiat serviciul divin, în tot acest timp, trupele dând onorul, iar muzica intonând „Imnul sacru“.

În ziua de 16 mai, pelerinajul publicului a fost în flux continuu: tineri și vârstnici, femei și bărbați, ofițeri, văduve și invalizi de război.

De ziua Înălțării Domnului – 17 mai, începând cu orele 7 dimineața, bucureștenii s-au adunat pentru a saluta în venerabilă tăcere, trecerea carului mortuar al cărui traseu a străbătut străzile: Mihai Vodă, Calea Victoriei, Str. Carol, Splaiul Domnița Bălașa, Bdul Maria, Str. 11 Iunie.

În pavazarea Parcului Carol, o atenție deosebită s-a acordat terasei „Cuza Vodă“ aflată în fața clădirii Muzeului Militar, unde se afla „Mormântul Eroului Necunoscut“. A fost înălțată o estradă pentru membrii familiei regale, pentru demnitari civili și militari, pentru înalte fețe bisericești, pentru personalități străine.

La orele 11,30 au sosit maiestățile lor Regele Ferdinand și Regina Maria, întâmpinați de primul ministru Ion I. C. Brătianu.

Mărețul car funerar era urmat de membrii guvernului, ai corpului diplomatic, ofițeri și veterani din cele trei războaie (1877, 1913, 1916).

Sicriul ridicat de cei patru Cavaleri ai Ordinului Mihai Viteazul a fost depus lângă mormântul proaspăt săpat. Mitropolitul – Primat, Miron Cristea și Mitropolitul Pimen al Moldovei au oficiat un maistos serviciu divin. Sirena Arsenalului Armatei și clopotele bisericilor vesteau la orele 12,00, coborârea în lăcașul de veci a Eroului Necunoscut. Timp de două minute orice activitate publică a fost întreruptă. Toate vehiculele s-au oprit, miile de trecători s-au descoperit smeriți și au rămas cu gândul la Marele Necunoscut.

În Capitală și în întreaga țară s-au petrecut scene impresionante. Cei care se aflau în trenurile oprite au coborât în câmp și închinându-se au sărutat glia străbună, cinstind pe cel ce și-a topit numele în nemurirea gloriei României întregite.

„Toate sufletele românești – a spus Regele Ferdinand –, toate inimile bat în clipele acestea solemne, pentru iubiții lor eroi, care pe cât de mulți la număr, tot pe atât de necunoscuți, au pierit jertfindu-și ce au avut mai scump, viața, pe altarul patriei. Înaintea lăcașului de veșnică odihnă al Ostașului Necunoscut, care simbolizează pe toți

eroii anonimi morți pentru întregirea neamului, țara întreagă se înclină în momentul acesta. Tu, Ostaș Necunoscut, ești al neamului întreg și tu îi reprezintă aici și pe cei mari și pe cei mici căzuți în crâncenele lupte pentru înfăptuirea unității naționale. Generațiile viitoare vor binecuvânta în tine, mărirea și înălțarea neamului nostru”⁹.

Iar Ion I. C. Brătianu, relevând meritele neprețuite ale sutelor de mii de eroi a declarat: „Mormântul tău, izvor de viață ca și crucea Mântuitorului, dă viață în sfârșit acelora pentru care te-ai jertfit și cărora vitejia ta le-a dobândit dreptatea pentru veacuri de urgie. În jurul tău se întinde în largele-i hotare, adevăratul monument al gloriei tale, România Mare”¹⁰.

Suveranul țării a depus pe sicriul sfânt înalta decorație „Virtutea Militară”. Au mai fost depuse decorații și coroane de flori din partea Franței, Poloniei, Italiei, Iugoslaviei, Angliei, Americii, Cehoslovaciei, Greciei, Albaniei.

Steagurile țării și oștirii acoperite de glorie, însoțite de comandanții marilor corpuri de armată au dat un ultim salut Eroului Necunoscut. În timpul coborârii sicriului în lăcașul de veci, s-au tras 101 salve de tun.

Pe placa tombală au fost dăltuite următoarele cuvinte:

AICI DOARME FERICIT ÎNTRU DOMNUL OSTAȘUL NECUNOSCUȚ SĂVÂRȘIT DIN VIAȚĂ ÎN JERTFA PENTRU UNITATEA NEAMULUI ROMÂNESC. PE OASELE LUI ODIHNEȘTE PĂMÂNTUL ROMÂNIEI ÎNTREGITE. 1916-1919”.

Ansamblului funerar executat după planurile sculptorului Emil Willy Becker în 1927 i s-a aprins prin grija Asociației „Cultul Patriei” o frumoasă candelă cu foc nestins, iar la 28 octombrie 1934, s-a ridicat și sfințit o impresionantă cruce.

De-a lungul vremii, „Mormântul Eroului Necunoscut” a constituit un loc de pelerinaj, un adevărat altar pentru frumusețea morală a sacrificiului, sublimul învățământ pe care ni l-au dat cei ce și-au jertfit viața pentru unirea întregii conștiințe românești în vechile hotare istorice ale neamului.

O decizie brutală a dictaturii comuniste a hotărât ca Monumentul să fie strămutat și amplasat la Mausoleul de la Mărășești. Somnul de veci al Eroului Necunoscut a fost tulburat în noaptea de 22-23 decembrie 1958, când, în mare secret, rămășițele sale pământești au fost deshumate și mormântul demontat, pornind spre noua destinație.

Un nobil act justițiar s-a petrecut la 26 octombrie 1991, când tragicul periplu al „Mormântului Eroului Necunoscut” a luat sfârșit, regăsindu-și liniștea sacră în parcul Carol.

SUMMARY

The Tomb of the Unknown Hero

by Maria Anca Stoenescu

After the World War I, Romania was among the first states which decided – following the French example – the raising of a monument dedicated to the ones who made their supreme sacrifice on the battlefield. On the Ascension Day – the 17-th of May 1923 – at five years after the Great Union of all Romanians in a single national state, the Monument of the Unknown Hero was inaugurated in King Charles' Park.

Through the ages, the monument has become a true pilgrimage place for the ones paying homage to those who shed their blood for the country.

By a brutal decision, the tomb was moved, in 1958, at the Mărășești Mausoleum. It was returned in King Charles' Park by an act of justice, on October 26, 1991.

⁹ „Universul”, an XLI, nr. 133/24 mai 1923.

¹⁰ „Cultul eroilor noștri”, an IV, aprilie-mai 1923.